

Сонце під веслами

Леонід Чернов

I

Влітку цього року мені довелося забігти до Лермонтовського санаторію.

Біля віконця, де продавались квитки на якісь вуглекислі ванни, серед неймовірної літньої задухи, від якої дохли мухи, стояла велика черга. Червоні знеможені одесити тяжко дихали й витирали строкатими хустками спітнілі потилиці.

Маленький худорлявий чоловічок кліпнув чорними очмарілими очима і, криво посміхаючись, скорбно розповів сам собі свої враження:

- І кожен преться в чергу, і кожен хоче першим, і кожен хоче ванну, і кожен хоче купатись...

І в ту ж мить на нього глянуло чиєсь перекривлене обуренням гладке спітніле обличчя. І пролунав неповторимий зойк душі:

- Хочеш?.. - Пауза, і за нею, як постріл, крик одчаю: - Нада!!

Ах, гладкий спітнілий обурений одесите!

Скільки разів, коли життя притискувало мене в куток, давило мені глотку і примушувало мене робити те, чого я не хотів робити, від чого мене нудило й вивертало всю істоту, - скільки разів я з ніжністю згадував про тебе і, стиснувши зуби, повторював твоє незрівнянне:

- Хочеш?.. Нада!!

Хто скаже, що ви не розумієте філософію життя, одесити?

II

В найскромнішому одеситі десь у найглухіших закутках його душі сидить сибарит.

Після гарного обіду одесит зручно вмощується в кріслі, запалює сигару і, мрійно слідкуючи за димними кільцями, глибокодумно пророкує:

- Наше життя - так ето фонтан, которий...

- Соловейчик! - роздратовано перебиває його сусід. - Ви сьогодні цілий день тільки й знаєте: "Фонтан, фонтан, фонтан"!!

Одесит здивовано дивиться на сусіду, незадоволено знизує плечима (чого, мовляв, людина хвилюється з-за всяких дурниць?) і трохи ображено відповідає:

- Так не фонтан.

І тебе я згадую, громадянине Соловейчик.

Згадую тебе тоді, коли бачу, як розумні й поважні люди до сьомого поту з піною на вустах сперечаються з дурнями, доводячи їм яку-небудь копійчану хамелеонисту істину. Тоді розумні люди самі бувають подібні до дурнів.

Чи не краще знизати плечима:

- Ти не згоден? Не розумієш? Так не фонтан!

Часом, коли мені дуже, нестерпно хочеться досягти якоїсь мети, - я, немов скажений бик, до останньої міри напружую всі свої людські сили, розум, серце, м'язи,

талант, скрегочу зубами від паленого бажання й болю – я йду до мети. Сили мої не витримують безумного напруження. Я хитаюсь з надмірної втоми, але йду-йду-йду. І раптом – удар. Я не витримую і падаю долі – спустошений, сплюндрований, виснажений до кінця. А мета – ген-ген за синій обрій. Іди, шукай її...

І що ж мені? Плакати? Скиглити? Кусати до крові губи? Падати в безодню розпачу?

А дзуськи! В цей грізний час я згадаю краще про тебе, любий, хороший мій Соловейчик:

– Зірвався? Не досягнув? Добре... Так не фонтан.

III

– Сімонович! Ви не знаєте, що таке "філін"?

Сімонович відривається від гробуха і трохи докірливо ("ну як же можна не знати такої дурниці?"), безапеляційно, трохи здивований неучтвом приятеля, пояснює:

– "Філін"? Це риба.

– А чому ж вона отут, у книзі, сидить на дереві?

– Я знаю?.. Сумасшедшая.

Спробуйте спіймати Сімоновича на тому, що він чогось не знає. Не піймаєте. Він скоріше повірить, що риба збожеволіла, пурхнула на гілку й заспівала соловейком, ніж погодиться з вами, що "філін" – звичайнісінька собі птиця.

Як часто на мистецьких диспутах, коли наші вчені критики, приперті до стінки, називають "філіна" рибою, як часто я згадую вас, вельмишановний громадянин Сімонович.

Коли наших критиків запитують: "А чому ж "філін" сидить на дереві, коли він – риба?" – критики, не задумуючись, відповідають: "Я знаю?.. Сумасшедшая".

І коли мій близький товариш, з яким я вчора плече в плече зубами й нігтями боровся за своє право, коли сьогодні цей товариш продасть мене за копійку і нагадить мені в душу – я й тоді не хочу визнати, що цей товариш – мерзотник і предатель.

Я знижую плечима і кажу вашими словами, дорогий товаришу Сімонович:

– Мерзотник? Ні, не мерзотник. В основному він непогана людина.

– А чому ж він нагадив?

– Я знаю?.. Сумасшедший.

Вчені пишуть багатотомні праці про старовинні народи на основі старих народних пісень.

Як жаль, що я не вчений. Я написав би колосальний блискучий трактат про любих і дорогих мені одеситів. І за основу я взяв би одеський анекдот.

Бо одеський анекдот – це сонце під веслами.

(*"Червоний перець"*, № 2, 1929р.)
